

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 109:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr K. Fernhout, Baarn; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnald, Ermelo; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dordrecht; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

Aan vragers zij medegedeeld, dat, daar dit om formeel redenen nog niet in dit nummer kan, in een volgend nummer enkele noodige berichten zullen worden gegeven inzake de voorgenomen wijziging in de Redactie.

INHOUD: Hoofdartikel: Kerkelijke gedeeldheid en Verbandsgehoorzaamheid. VIII. — Uit de Schrift: Een levensstijl (Pred. 7:29). — Kerkelijk Leven: Pluriformiteit der kerk en epigonisme (nieuwe reeks). XIX. Vrije Theologische Faculteit. II. De ambtsgedachte voorop gesteld. Gereformeerd kerkrecht; een standaardwerk. Naar aanleiding van Prof. Hattijma's Afscheidingsprek. — Lit. en Kunst: Schrijver, Publiek en Volk. — Pop. Wet. Schetsen: Het Lam Gods. — Zielkunde: Replik. VI. — Geestelijke Adviezen: „Het houden van zijn geloof". — Uit de Historie: Grootte Tudor-Figuren. I. De Reformatie in de Classis Neder-Veluwe, 1529-1620. III. — Perschoouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Kerkelijke gedeeldheid en Verbandsgehoorzaamheid.

(„Een respstem" beantwoord.)

VIII.

Middelpuntbespiegelingen.

Is men nu eenmaal zóó ver gekomen met zijn bespiegelingen, dat de „moeder"-theorie van de doorsnee-kerk-taxatie herleid is tot de echte, bijbelsche grondgedachten, die we hierboven trachten weer te geven, dan komt er ook met één slag licht over de „middelpunt"-theorieën, waarmee men zoo vaak het kerkelijk vraagstuk probeert op te lossen.

Middelpunt-theorieën?

Ja; we zullen zeggen, wat in het speciale geval der Leidsche redevoeringen daarmee bedoeld blijkt te zijn; en vervolgens, wat wij, den eenmaal gegrepen draad in handen houdende, er tegenover plaatsen willen.

Het is met name de tweede spreker van den Leidschen avond geweest, die over het „middelpunt" in de kerk, óók de strijdende kerk, bij herhaling gesproken heeft.

Deze spreker — Dr J. Ch. Kromsigt — heeft over het valsche en het ware middelpunt gehandeld.

Het valsche middelpunt — dat is de mensch. „Om 'leven, of die mensch Gunning of De Cock, Hoedemaker of Kuyper, Groen of Calvijn heet."

Het ware middelpunt — dat is Jezus Christus.

Wat bedoelt de redenaar met deze onderscheiding van het valsche en het ware middelpunt in de kerk?

Wat het „valsche middelpunt", den „mensch", betreft, de spreker handelde over het rechtsherstel, dat menschen in de kerk af en toe moeten ontvangen. Hij geeft toe, dat De Cock veelszins onrechtvaardig bejegend is. Hij heeft — en we zijn daar erkentelijk voor — „aan het rechtsherstel van De Cock willen meedoen", en acht het „billijk, dat we nu ook" voor anderen „rechtsherstel pleiten". Die anderen zijn met name Gunning en Hoedemaker. „Strijders waren zij" — en „in navolging van hen de thans haar 70-jarig jubilé vierende Confessioneele Vereeniging" — strijders waren zij tegen verbroekeling vóór de eenheid". Omdat zij „de eenheid in 't middelpunt" stelden, werden zij „op hun beurt gesmaad. Ook tegenstaand, zij het gansch anders dan De Cock, toch vaak niet minder pijnlijk. Of moest het hen niet grieven, telkens te worden verdacht gemaakt als halven, beginselloozen, najagers van ijdele droombeelden?" Welnu — zoo luidt de conclusie: „in het jubileum der gescheiden kerken heeft De Cock nu zijn rechtsherstel gehad. Nu zijn daarvoor Gunning en Hoedemaker aan de beurt en we mogen niet rusten voor het hun gewordt."

Tot zoover voorloopig de aanhaling van den tweeden spreker.

Nu zullen we maar niet ingaan op de overigens interessante kwestie, of De Cock inderdaad rechtsherstel krijgen kan, en zoo ja, of hij het gehad heeft. Wij gelooven dat niet. We willen in deze artikelen elk prikkend woord vermijden. Maar zelfs met dat voornemen voor oogen, vragen we ons toch af, of de beschouwingen, waarmee met name van „confessioneele" zijde de Afscheidingsherdenking geaccompagneerd is, wel rechtsherstel pleitten voor De Cock: Dr J. Douma van Arnhem sprak, met het oog daarop, zijn bewogen woord: „men moet maar durven". — Onzes inziens zou de Hervormde Kerk alleen dan De Cock rechtsherstel kunnen geven, als zij publiek haar vonnis van 1834 herriep, en de „Memorie van Defensie" — dat door Nederlands beste zonen opgestelde pleidooi — van voren af aan behandelen ging naar het recht der kerk. Willen de confessioneele de eersten zijn? Gaarne! We willen — een publieke zaak publiek behandelende, en „de geheele kudde naar buiten leidende" — gaarne dit stuk mee helpen bespreken in een onderling persdebat, bij wijze van inleiding dan op een tot de hervormde synode te richten adres. Een methode, die vóór heeft, dat zij een officieel stuk van de Herv. Kerk zelf, opgesteld door leden van die kerk, „in het middelpunt" van dezen rechtshandel stelt.

Overigens, met dat rechtsherstel loopt het nog niet direct zóó'n kerk-jurisprudente vaart, zooals thans blijken kan. De redenaar van den Leidschen avond immers haast zich, aan zijn zooveel door ons geciteerde woorden iets anders toe te voegen. Dat andere is een lofprijzing op Gunning en Hoedemaker. Waarom worden deze twee door den spreker zoo „bijzonderlijk" geëerd? Hierom: „zij wijzen dit rechtsherstel nadrukkelijk af: voor zoover het hun, en niet Hem, dien ze belijden, geldt". Zonder den redenaar in de rede te willen vallen met de vraag, of hij dan van De Cock heusch iets anders onderstelt, lezen we verder. „Spreek niet over het recht van een mensch," zeggen ze. „Zie toe, dat, waar ge valsche eenheid afwijst, waarbij Christus uit het middelpunt wordt verwijderd, ge nu niet een mensch in het middelpunt stellen en ten troon verheffen gaat".

Daar hebben we het dan: niet een mensch moet in het middelpunt gesteld worden. Gunning niet, De Cock niet, Hoedemaker, Kuyper, Groen, Calvijn ook niet. Want zoo iets maakt valsche scheiding, „tenzij ge, gelijk Rome doet, dezen mensch als een paus, met goddelijke onfeilbaarheid bekleedt, waardoor dan eenheid, maar valsche eenheid gehandhaafd blijft".

De mensch dus niet in het middelpunt.

Intusschen — dat middelpunt is natuurlijk beelddrager bedoeld. En met beelddrager is het een wonderlijk ding; men komt er meestal niet verder mee, al denkt de schare dit ook. We zullen dus moeten vragen: wat bedoelt de redenaar met „den mensch in het middelpunt"? Wat is de heusche, konkrete ongehoorzaamheid, waartegen hij ons zoo indringend waarschuwen wil?

Vatten wij zijn bedoeling recht, dan denkt hij b.v. aan den oproep die van de jongste geref. synode van Middelburg uitgegaan is, den oproep tot kerkelijke eenheid. De spreker waardeert die daad, dien oproep. Maar hij heeft ook een bedenking. „Hier is een oproep van gereformeerden (personen of kerken) tot gereformeerden (personen of kerken) gericht. Hier is een moeilijkheid. Hoe, als de eene gereformeerde meent de andere niet voor vol gereformeerd en gansch zuiver te kunnen en te mogen aanzien? ... Hier blijft o.i." — aldus besluit dan de redenaar — „de gereformeerde mensch nog te veel in het middelpunt staan".

En natuurlijk moet dat niet. Wij moeten, zegt de spreker — terug naar... Kuyper. Welken Kuyper? Den Kuyper, die eens schreef in... „De

Groene Amsterdammer". Niet den Kuyper der pluriformiteitsleer, lezen we, maar den Kuyper, die, 80 jaren oud, in genoemd blad schreef, dat de christelijke eenheid er een was, „die de weelde der verscheidenheid kende. Juist daarom vereischte het geloofsleven, dat alle christenheid in de kern belijdenis: „vrede door het bloed des kruises", één was en één bleef". In deze kern-belijdenis moeten we dus één zijn, oordeelt de redenaar. „Juister, niet in deze belijdenis, maar in den aldus naar Zijn Woord en Geest Beledene, die de levende kern der belijdenis is".

Nu zou men al vast beginnen kunnen, teneinde van de beelddrager zich los te wringen, om in de hogere regionen van het leer-proza, dat goede geschenk Gods, te komen: meent de redenaar in genoemde, dat wij met deze kern-belijdenis de zonde, die hij met ons ducht, te boven komen kunnen?

De kern-belijdenis!

Een tweede middelpunt-beelddrager dus.

Het zij zoo.

Maar wat is dat?

Vrede door het bloed des Kruises! Is dat genoeg?

Ik antwoord dadelijk: ja. Ik ben met weinig woorden tevreden. Ik geloof, dat het christendom van vandaag gered zou zijn, als ieder de twaalf artikelen geloofde.

Ik herzeg: geloofde.

Daarom is de formule van „door het bloed des Kruises" mij ook voldoende. Want ik zie daarin alles, wat ik geloof, samengedrongen. „Vrede" — ik hoor daarin de rechtvaardigmaking. „Door" — ik verneem daarin de „toepassing" (o, wat een gebrokkige en onjuiste terminologie) van Christus' werk, daarin gaat voor mij Dordrecht open. „Het bloed", — daar is de middelaar, de eenige. „Het bloed", — daar heb ik het, straf, gerechtigheid, en dus ook schepping, en het manichisme is nu veroordeeld, en de Hegelarij, en de N. S. B., en de dialectische theologie. „Des Kruises", en daar is de geschiedenis, en de offerande, en de God, die ook mensch is, en heel veel meer. Ik hoor dat allemaal méé, als ik die „kern-belijdenis" hoor.

Maar een ander?

Ettelijke anderen hooren dat niet er in mee. Die denken daarbij heel andere dingen. Ethische. Vrijzinnige. Hogeliaansche. Barthiaansche.

En daar staan we nu. Wat nu?

WAARVAN is nu deze kern-belijdenis de kern? Een kern, een middelpunt, behoort tot een bol, een cirkel: tot welken cirkel behoort deze kern? Men zal mij antwoorden: dat is nog al eenvoudig: het is de kern-belijdenis. Deze ééne kreet: „vrede door het bloed des Kruises" is de kern der te belijden waarheid.

Prachtig?

Maar als nu ieder zijn EIGEN „cirkel" om die kern denkt? Wat dan?

Het antwoord is simple comme bonjour: dan is de kern-belijdenis eenvoudig wég! Dan zijn er even zooveel kernen als er cirkels, denk-cirkels, zijn. Want een kern kan pas concreet zijn in een concreten cirkel. O, die beelddrager! Wie die kern-belijdenis niet nader interpreteert, die heeft haar eenvoudig weg afgeschafte.

Ja, maar, zal men mij antwoorden: wij willen die nadere interpretatie juist niet. Want als gij uw cirkel, uw gereformeerden, gaat trekken om dat middelpunt (onder ons gezegd en gezwegen: dat kan eigenlijk niet, een middelpunt is er altijd tegelijk met den cirkel), dan gaat de barthiaansche man ZIJN cirkel trekken, de luthersche den zijnen, de ethische doet desgelijks, de vrijzinnige dito. En dat moet niet, want dan krijgen we weer den gereformeerden mensch in het middelpunt op den troon en den barthiaanschen, den lutherschen, den ethischen, den vrijzinnigen mensch eveneens. Laat dus uw waarheids-, uw beschouwings-cirkel buiten beschouwing, en maak van die kern-belijdenis een middelpunt, dat MEN-

ver het abonnement
September 1935 (a
n verband hiernee
er de voorkour na
dit vóór genoemde
ig 36000.)
leque- en Girodien
n gebruik te make
gieren. Men behoe
uliere in te vullen e
trale Postgirokan
van 3 cent per kee
té wenscht te blijv
half jaar het bedrag
rekening wordt ope

eren zijn gratis v
worden desgewen
aden.

DE UITGEVER

N VERSCHEN:

ONS
LEMENT

tische toelichting
t program van begie
Antirevolutionaire

DOOR

Mr P. A. Diepenhorst

ul formaat - 456 blz.
slechts . . . f 2.75
nden f 3.50

magistrale boek van
lijn, dat 'n meer prin
l-theoretische toe
ig geeft, geeft Prof.
horst dit werk dat
1 is ingesteld op het
sch-politieke leven
onzen tijd, 't Boek
haft materiaal in de
eken strijd, doordat
eel feiten en cijfers
ende uitspraken van
1 en vijfend bevat
de komende verkie
n is dit boek een
aal voor ieder, die
politieken tegenstan
d tegen treden.

respektus gratis in
ken boekhandel

KOK N.V. - KAMPEN

Uitgaven van
ISAAN & LE COINTRE
GOES

EON Prijs f 0.40

OPWEKKING VAN

ARUS Prijs f 0.15

WIJZEN UIT HET

TEN, en SIMON DU

KRUGSKNECHTEN IN

ZAAL Prijs f 0.25

ibelsche Geschiedenis

erteld voor jongens

in meisjes door

J. VAN WIJLEN

verdrucken uit

thoof met den Bijbel

gbaar in den Boek

of na overschrijv

bedrag op postreke

36000 bij de Uitgever

SCHEN vereenigt. Ieder, die deze woorden op een of andere wijze naspreken kan, neem hem op, en vraag niet, wat hij erbij denkt.

Afgedacht nu van ons bezwaar, dat dit feitelijk een onmogelijke eisch is (wijl zoo de belijdenis geen kern-belijdenis meer is), willen wij vragen: als ge ieder in den eenheids-kring opneemt, omdat hij — afgedacht van zijn nadere bedoeling — die woorden naspreken kan, en ge laat de bedoeling verder buiten discussie blijven, is dan dat niet met recht: den mensch op den troon? Is dat niet: den mensch met ZIJN interpretatie, met ZIJN meening, met ZIJN theologie op den troon zetten? Den mensch, met al „zijn“ narigheid? O.m. dat hij leentje-huur speelt bij — den mensch?

Want, wat dit laatste aangaat, hoe komt zoo'n ethische broeder, zoo'n barthiaan, aan de formule van „vrede door het bloed des Kruises“? Waar haalt hij juist DIE formule vandaan? Waar anders dan van de traditie? Waar anders dan van de krachtigste, klaarst-formuleerende groep uit het verleden? „Vrede door het bloed des Kruises“, — zeker, 'tis een bijbeltekst. Maar er zijn legio bijbelteksten. Zal, als 'op de keus van een kernwoord aankomt, de oorlog niet dadelijk ontketend worden? Zal die oorlog ook maar IETS zachtzinniger zijn dan die van vroeger dagen? Ik vrees, dat hij nog scherper wezen zal.

Men ziet het — met de beekdspraak, die van „kernen“ en „middelpunten“ spreekt, komen we nog niet veel verder.

En nu spraken we nog maar alleen van het negatieve — niet den mensch op den troon in het middelpunt. We kwamen uit bij de ontstellende gedachte, dat men, al doorredeneerend, zoowel het heusche „middelpunt“ kwijtraakt, dat men de kerk in een Huis-van-Mythologie onderbrengt, dat men den mensch op den troon zet, en dus, de kern-belijdenis zonder den cirkel der belijdenis latende, de vrijheid geeft aan de „zooveel hoofden, zooveel zinnen“. M.a.w. dat men „één“ wordt in een begrippen-abstractie, een idool, maar niet in den „Beledene“. Want als ieder ZIJN cirkel er stilletjes bij denken mag, dan wordt de in schijn Beledene feitelijk wég-beleden, niet beleden.

En als we nu reeds zoóver uit den koers slaan met dat negatieve: niet den mensch in het middelpunt, hoe zal het dan gaan, als we een volgenden keer toekomen aan dat positieve: Jezus Christus in het middelpunt?

We zullen zien.

K. S.

UIT DE SCHRIFT

Een levensstijl.

Alleenlijk zie, dit heb ik gevonden: dat God den mensch recht gemaakt heeft, maar zij hebben vele vonden gezocht.

Prediker 7:29.

God heeft den mensch recht gemaakt. Wat wil de prediker er mede zeggen? Wil hij spreken over den rechts-staat van den mensch of over het recht-zijn van den mensch als oorspronkelijke gave Gods? Blijkbaar over het laatste. De mensch is „van huis uit“ — komt hij niet uit het paradijs? — recht in den zin van een-voud-ig, niet gecompliceerd; al zijn woorden en daden zijn te herleiden tot eigenlijk één woord en één daad — de glorie Gods. Zoo gij de wet Gods kent moet die paradijs-mensch voor U geheel doorzichtig worden, moet hij voor U één levensstijl vertoonen, zoodat gij hem volgen kunt op al zijn levenswegen, morgen en overmorgen, tot aan het einde toe — de ééne wet van God brengt hem tot één levensstijl. Zoo is er niets gecompliceerds aan dezen paradijs-mensch, zijn hart is ongedeeld, hij is altijd dezelfde, zoo ge zijn levenswet weet — de wet Gods — gij kunt in hem lezen als in een open boek, gij kunt zijn gang en treden van te voren reeds weten, gij kunt op hem aan, want hij is „oprecht tot Gods dienst genegen“, met dezen paradijs-mensch is omgang mogelijk om tezamen tot opbouw te komen. M.a.w. van den mensch moogt gij — zoodra ge let op de „plaats“ vanwaar hij komt — verwachten, dat hij, wat hij vandaag goed noemt, morgen en overmorgen ook goed noemt, en wat hij nu verkeerd vindt, straks ook nog verkeerd vindt; als hij vandaag zegt: ik ben tegen U, hij morgen nog Uw tegenstander is, en omgekeerd etc. De wet Gods is eenvoudig, in het vele steeds het ééne aanwijzend, goed of kwaad, en de mensch is eenvoudig, hij moet „van huis uit“ het vele immer weer herleiden tot het ééne, is het goed of kwaad, hij moet doorzichtig blijven, omdat de wet inzicht geeft; God mag van den mensch één levensstijl vragen, omdat God één is en de wet Gods ook.

Maar nu de klacht van den prediker? Zij hebben vele vonden gezocht. Gij zult niet vinden de ééne levensstijl uit de ééne wet van God, maar

de vele levensstijlen naar de vele belangen onder de menschen. En dan nog niet zoo, dat ieder op zichzelf een eigen stijl vertoont, en zoo toch weer doorzichtig wordt, als ge zijn levensbeginsel maar kent, maar zoo, dat ieder verschillende „stijlen“ in zich vereenigt — dus stijlloos is — al naar gelang zijn belang, zijn voordeel is. Vandaag hoort ge den mensch zoo spreken, maar morgen heel anders, want zijn belang is anders geworden, vandaag zal hij uw vriend zijn, morgen uw tegenstander — een kwestie van utiliteit. En dat telkens-anders-spreken, dat immer-weer-van-front-veranderen, dat altijd-weer-spreken-naar-zijn-belang, daar zijn zij allen handig in, in deze kunst zijn allen kunstenaars. Maar zoo is de mensch „dezer wereld“ gecompliceerd geworden, onberekenbaar, gij weet niet, hoe hij morgen is, of overmorgen. In plaats van den schoonen levensstijl uit God, naar de wet Gods, die den mensch zoo eenvoudig, zoo simpel, zoo doorzichtig maakt, ziet ge in de samenleving de handig-opgetrokken levensstijlen-van-den-dag overeenkomstig de elken dag weer wisselende belangen onder de menschen, in plaats van den „rechten“ mensch ontmoet ge den gecompliceerden mensch, en moet ge leven in een gecompliceerde samenleving, die nu vermoelend kan worden tot den dood toe — niemand een-voud-ig, niemand doorzichtig, niemand op-recht: de vele vonden in plaats van den ééne levensstijl voor den levensomgang tot den levensopbouw — de wereld van belang en tegenbelang, de wereld van stijlloze menschen heeft ook den prediker zoo moe gemaakt.

En ook in dezen „viciëuzen cirkel“ is Christus terecht gekomen. Voor stijlloze menschen heeft Hij moeten bewaren dien schoonen stijl van den Middelaar Gods en der menschen, voor het Sindhedrin, voor Pilatus, voor Herodus, voor het volk. Als ge kent Zijn levenswet — den wil des Vaders voor Hem, den Middelaar — weet ge dan wel, hoe een-voud-ig, hoe doorzichtig, hoe „recht“ Hij is? Het is alles zoo simpel aan dezen Heiland gehoorzaam geworden tot den dood des kruises. Hij is zoo verschrikkelijk een-voud-ig, het vele herleid tot het ééne — het recht van God. Hij spreekt en handelt en worstelt niet naar „eigen belang“ maar uit dit ééne: Ik ben gekomen om Uwen wil te doen o God! Daarom zal Hij Zijn leven geven voor de schapen. Simpel, eenvoudig, doorzichtig.

En nu heeft Hij ons in de kerk gezet, ons de wet weer opgelegd, ons Zijn kracht toegezegd, opdat Zijn triomf over de samenleving „dezer wereld“ blijke uit het leven Zijner kerkmensen — de ééne levensstijl uit de ééne wet van God, simpel, doorzichtig, klaar voor God, en engelen en menschen. Want het vele is den Heere een gruwel — het is zich onttrekken aan de wet Gods — maar het ééne in het vele is den Heere aangenaam — het is buigen voor de wet Gods! Simpel, doorzichtig, het kan nu, want Christus geeft krachten, het moet nu, want Christus heeft rechten.

H.

v. d. B.

KERKELUK LEVEN

Pluriformiteit der kerk en epigonisme (nieuwe reeks) XIX

Over Bavincks gevoelen spraken we nu een en andermaal. Van een bewuste, wel-doordachte leer der pluriformiteit bleek ook bij hem geen sprake. Dit te betoogen was ons voornaamste oogmerk; opdat de weg tot het vrije onderzoek naar wat werkelijk gereformeerd is, en daarmee dus ook tot de reformatie en de ontwikkeling van het gereformeerde leven, niet langer versperd zou worden — op dit punt — door een hoogleeraar der Vrije Universiteit, die met al te veel verzekerdheid aan zijn studenten verzekert, dat ook Bavinck een nieuw element in de pluriformiteits-leer aangebracht heeft, en dat wie er anders over denkt, snijdt in het hart der Reformatie. Wie zóó verzekerd spreekt, moet het een broederdienst vinden, als zijn dogmenhistorische notities op dit punt getoetst worden. En de Gereformeerde Kerken moeten dit ook zoo leeren zien. Mocht men vragen, waarom, dan wil ik dat met genoegen toelichten.

Welnu, — nauwelijks had ik over Bavinck geschreven, of een predikant verzekerde mij, te weten, dat Bavinck zelf op een college eens verklaard heeft, dat z.i. Kuypers pluriformiteitsleer niet af was. Een mededeeling, die niemand verwondert, aan wien Bavincks onzekere en weifelende houding in dezen — voorzover zijn dogmatiek betreft — opgevallen is.

Deze enkele mededeeling echter zou ik zonder nadere praeciseering nog niet hebben doorgegeven, ware het niet, dat zij bevestiging gekregen had door wat een ander predikant zoo vriendelijk was mij inmiddels te vertellen en schriftelijk te bevestigen. Laatstgenoemde deelt mij 't volgende mee:

Amice,

Hierbij ontvang je het gevraagde citaat van Bavinck. 't Is gesproken in het cursusjaar 1914/5, college Dog-

matiek, bij de paragraaf over 't wezen der kerk (Hoofdstuk IX, § 53.) —

Nadat Bavinck uiteenzet heeft „de principiële en radicale oppositie“ van de Reformatie tegen 't Roomsche kerkbegrip, maar hoe later ook de Gereformeerden „onzichtbare kerk“ in verschillende zin zijn gaan verstaan, concludeert hij aldus:

„Zoo is de kerk bij de Protestanten steeds in gedrang. Dit is nu reeds hierin uitgekomen, dat er terstond verschillende kerken naast elkaar bestonden. Welk verschijnsel Kuypers pluriformiteit der kerk noemt. Niet beslist verkeerd, maar wel voorzichtig.“ Die term erkent eigenlijk ingewikkeld 't goed recht van alle kerken naast elkaar. Dit (is een) vals beginsel.“ De Gereformeerde en Luthersche kerk handhaaft, dat zij is de zuiverste kerk en dat de andere kerken in vele opzichten dwalen. Nu kunnen waarheid en dwaling niet onder 't ééne begrip pluriformiteit worden samengevat. De dwaling is geen forma van de waarheid, maar antithese. Maar niet alleen in dezen term komt 't zwakke van het Protestantische kerkbegrip uit, doch ook hierin, dat in iedere kerk telkens groot verval is ingetreden. Zoo (ontstaan er) steeds (weer) pogingen om 't protestantische kerkbegrip te herzien, wetenschappelijk en praktisch“....

„Waarna enkele van die pogingen nader geteekend worden (Socinianen, Anabaptisten, Episc. kerk, Meth., Hegel, Schleiermacher).“

Je wilt hierbij wel bedenken, dat dit niet letterlijk door Bavinck gedictieerd is — dit deed hij niet — maar aantekeningen zijn van mij. Om afdoende zekerheid te hebben, zou je ook nog enkele van mijn tijdgenooten hierover kunnen vragen.

Beste groeten,

29-3-'35.

t.t.

Tot zoover de brief; ik vergat den schrijver te vragen, of ik zijn naam publiceren mocht.

Voor raadpleging van jaargenooten, die tegelijk met dezen predikant aan de Vrije Universiteit Bavinck hoorden, onthak mij de tijd. Ik geloof, dat men ook zonder dat ik die moeite nam wel overtuigd is, dat Prof. Hepp in de publicatie van zijn hierboven geciteerde meening meer heeft gezegd, dan hij verantwoorden kon; dat nog heelemaal niet bewezen is, dat onze meening „snijdt in het hart der Reformatie“, en dat onze voorstelling van wat Bavinck wilde (of moet ik zeggen: niet wilde) den werkelijken Bavinck meer nabij komt dan de o.i. hem in een onwezenlijke positie „hinein-phantasierende“ bewering van Prof. Hepp.

K. S.

1) De lezer begrijpt, dat dit zeggen wil: zulk spreken van pluriformiteit is wel niet beslist verkeerd, maar tóch zij men zeer voorzichtig.

2) Onder verwijzing naar noot 1, voeg ik hier en daar iets in.

Vrije Theologische Faculteit. (II)

We hebben dus gezien, dat de „dak-looze“ theologische faculteit van Straatsburg een onderdak had gevonden in Parijs, maar dat men haar dit — voor een protestantische faculteit alles behalve begeerenswaardige — dak boven haar hoofd niet gunde. Na 1881 trachtte men, haar uit het universiteitsverband weg te krijgen.

En eindelijk gelukte het.

Het gelukte in 1906. Het door ons geciteerde artikel van „De Heraut“ is geschreven in 1914. Sedert 8 jaren dus verkeerde toen reeds deze faculteit ten aanzien van het promotierecht in den toestand, dien „De Heraut“ een anomalie noemde, en waarop de Kamper professoren zich, volgens dit orgaan, niet mochten beroepen.

Acht jaren lang bestond dus deze toestand. Toch schreef „De Heraut“ na verloop van die acht jaren, dat er maar één voorbeeld van een theologische faculteit was, die buiten het universiteitsverband het promotierecht uitoefende.

Blijkbaar kende toen „De Heraut“ de thans haar redacteur promoveerende faculteit nog niet. Het is ook geen wonder, voor wie den ingewikkelden toestand zich voor oogen stelt.

Maar nu het erom gaat, tot eenparigheid van gevoelen te komen, is het toch goed, vast te leggen, dat indertijd tegen de Kamper professoren zoowel door „De Heraut“ als door „De Standaard“ met al te „grof geschut“ (men weet, dat volgens Dr A. Kuypers deze uitdrukking niet onvriendelijk is) geschoten is.

Een andere kwestie, die ook met het oog op de hoog-noodige eenparigheid van gevoelen ons interesseert, is deze: wie verzorgen, onderhouden eigenlijk deze faculteit? Men weet, dat er onder ons zijn, die het een geweldig onderscheid achten, of een hogeschool op de manier van de Vrije Universiteit, dan wel op die der Kamper kerkelijke hogeschool wordt onderhouden, ook wat de benoeming der professoren betreft, etc. Het onderscheid tusschen die twee is, voor wie de dingen nuchter ziet, reeds nu vrij gering, en zal, hoemeer de Vrije Universiteit op den al krachtiger ingeroepen steun juist van de Gereformeerde Kerken aangewezen zal zijn, factisch al geringer worden. Toch zijn er verschillen. Verschillen, die voor velen, nadat de argumenten van 1914 zichzelf verteerd hebben, toch nog na dien met kracht naar voren gebracht worden.

Welnu, twee vragen blijven te beantwoorden: a) hoe wordt die vrije theologische faculteit onderhouden?

b) hoe is haar confessioneel karakter, gezien in het licht van haar jongste geschiedenis?

K. S.

De amb

Het ge
zeiden, e
„intiem“,
waarom
schrijven

Toch is
gemakke
Ds Both
zegt in z
van amb
heeft ee
dienen c
roeping
grote el
het misl
christel
christel
niet pas
donkerd

Dat al
ben ook
dit punt

Toch is
de enh
vraag z
de speci
verricht

En li
van de
van God

énde to
en dat
wijze al

haar be
op dit
neer de

de mel
ring we
relatives

en over
derd we
doet, z

heid ve
echter
brengin

blijkens
doet, ex
doen, c

afhank
De v

beweg
cate pu
hun „s
dezen

Want
van de
kerkelij

schreve
arbeid,
is noo

loovige
nuttelo
ties wa

terrein
gerefer
is de r

Op
op ker
kerkel

andere
lei pe
heid z

wanne
keuken
beteek

het o
schule
thema

wetscl
ren ev
in-gro

Doc
bilisal

— en
in all
gestel

door
Hij o
laten

ze di
reken
hun l

niet.
Nu
in de

mobi
het r
grip

om t
achte
bepa

ten;
kerk
satie
dan
van
de a
derg